

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких
законодавчих актів України щодо посилення захисту прав малолітніх і
неповнолітніх осіб, які мають право на призначення та отримання
одноразової грошової допомоги»
(реєстр. № 14248 від 26.11.2025)*

***Анотація.** В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав малолітніх і неповнолітніх осіб, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги» (реєстр. № 14248 від 26.11.2025). Акцентовано увагу на концептуальних проблемах, пов'язаних із правовою природою одноразової грошової допомоги.*

***Ключові слова:** соціальний захист; одноразова грошова допомога; малолітні та неповнолітні діти, які постійно проживають у закладі охорони здоров'я, навчальному або іншому дитячому закладі.*

Вступ

Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті) військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, працівників об'єктів критичної інфраструктури належить до складного виду соціального захисту. Її специфіка полягає в тому, що умови виникнення права на цю виплату залежать не тільки від визнання правомочності тих, хто претендує на її призначення, тобто з'ясування факту родинних відносин, цивільного партнерства, перебування на утриманні або визнання такої правомочності за особистим розпорядженням, а також від обставин загибелі (смерті) зазначених категорій осіб, у тому числі під час дії правового режиму воєнного стану.

Основна частина

Уніфікація та оновлення правил призначення одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, працівників об'єктів критичної інфраструктури спричинила певну невизначеність щодо правової природи цієї виплати та обумовлює необхідність у подальшому удосконаленні законодавства.

Так, призначення та виплата одноразової грошової допомоги, зокрема військовослужбовцям та/або членам їхніх сімей, неодноразово становили предмет судового розгляду Верховного Суду. У Постанові Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду від 24.01.2023 у справі № 760/11727/17 одноразова грошова допомога визначена виключно як соціальна виплата¹. У Постанові Верховного Суду від 10.05.2024 у справі № 440/6725/23 визначено, що природа одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті)

¹ Постанові Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду від 24.01.2023 у справі № 760/11727/17, провадження: К/9901/11131/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108594068>

військовослужбовця має компенсаторний характер², тобто спрямована матеріально підтримати, наскільки це можливо, членів сім'ї (батьків, дітей, дружину) та утриманців загиблого військовослужбовця після втрати близької людини (годувальника). Такий характер допомоги властивий для цивільно-правових відносин, що значно ускладнює порядок її виплати.

Із метою посилення захисту прав малолітніх і неповнолітніх дітей розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав малолітніх і неповнолітніх осіб, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги» (реєстр. № 14248 від 26.11.2025)» (реєстр. № 14051 від 18.09.2025) (далі – законопроект). Законопроектом пропонується внести зміни до законів України: Кодекс цивільного захисту України, «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про Національну поліцію», «Про одноразову грошову допомогу за шкоду життю та здоров'ю, завдану працівникам об'єктів критичної інфраструктури, державним службовцям, посадовим особам місцевого самоврядування внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України», якими передбачити, що у разі, коли право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги належить малолітній, неповнолітній особі, 50 відсотків належної такій особі частки виплачується після досягнення нею 21-річного віку з урахуванням індексу інфляції. Пропонується також врегулювати випадки, коли допомога виплачується у повному обсязі до досягнення особою 21-річного віку.

Розглянувши законопроект, вважаємо за доцільне висловити *пропозиції концептуального характеру*.

Незважаючи на триваючи реформу з деінституціалізації догляду за дітьми, позбавлених батьківського піклування, і дітьми-сиротами, спрямовану на відмову від утримання дітей в інтернатних закладах та перехід до сімейних або наближених до сімейних форм виховання, в Україні 25 620 дітей все ще перебувають у дитячих інтернатах³. Відповідно до цього пропозиції законопроекту, якими визначаються повноваження адміністрації дитячого закладу, що виконує функції опікуна чи піклувальника, а також випадки, коли допомога виплачується у повному обсязі, не викликають заперечень, особливо з урахуванням положень, передбачених частиною третьою статті 166 Сімейного кодексу України.

Водночас зміна правової природи одноразової грошової допомоги обумовлює необхідність у комплексному врегулюванні гарантій забезпечення права дітей, позбавлених батьківського піклування, на отримання цієї виплати у

² Постанова Верховного Суду від 10.05. 2024 у справі № 440/6725/23, провадження № К/990/5495/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118962318>

³ В інтернатах виховуються понад 25 тисяч українських дітей - Офіс омбудсмена. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3987920-v-internatah-vihovuutsa-ponad-25-tisac-ukrainskih-ditej-ofis-ombudsmena.html>

Законі України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»⁴.

Висновки

Урахування зазначеної концептуальної пропозиції дозволить комплексно врегулювати гарантії права дітей, позбавлених батьківського піклування, на отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) біологічних батька / матері із числа військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, поліцейських, працівників об'єктів критичної інфраструктури.

Загалом прийняття законопроекту не несе суттєвих ризиків.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

⁴ Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 року № 2342-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text>